

do všech detailů proniknuta po stránce formální i obsahové duchem demokracie.

Jest ironií, platí-li v demokratickém státě zákon absolutického nebo dokonce diktatorského ražení, jak tomu jest v mnohém i u nás. Jest však třeba uvážit, a Masaryk jest si toho také dobře vědom, že náš stát převzal úřední aparát i zákonodárství po monarchii, které je nutno teprve v duchu demokratickém přebudovati. Široké vrstvy lidové právě pro tento rozpor obsahu a formy v demokratickém státě a pro neutěšené poměry hospodářské, následky to války, začaly ztráceti víru v demokracii. Prohlašují, že demokracie zklamala a volají po silné vládě, tedy utíkají od demokracie. Ale demokracie nemohla zklamat, neboť tu vlastně ještě nebyla. Musíme chránit počáteční pokusy o demokracii tak dlouho, dokud demokracie nebude dobudována do všech důsledků a tak silná, že se ubrání proti všem, kdož se chtějí utíkat k diktatuře. Jisté potíže bude působit demokratický princip majoritní — — neboť majorita nemusí právě být proniknuta správným chápáním demokracie. — »Demokratický princip majoritní je nedostatečný, to všichni víme; ale je lepší než jakákoliv oligarchie a absolutism.«¹⁾ Končím slovy anglického a světového spisovatele a vědce H. G. Wellse: »Dnes je na světě malý, ale stále rostoucí počet mužů, historiků, archeologů, národopisců, národohospodářů, sociologů, psychologů, pedagogů a jiných — kteří provádějí na lidských zřízeních tvůrčí rozbor, který vědci sedmnáctého a osmnáctého století provedli na hmotné a mechanické stránce lidského života. A jako tito, téměř nevědouce co dělají — učinili možnými telegraf, rychlé cestování po souši i po moři, vzduchoplavbu a tisíce jiných »nemožností«, tak oni snad dělají více než svět tuší nebo než sami mají tušení, aby vyjasnili a urovnali naléhavé lidské záležitosti.«²⁾

Postavení britských dominií v právu mezinárodním.

Viktor Slatkés (Praha).

1. Složení Britské říše.

Britská světová říše (British Empire) skládá se z více než šedesáti území různě spravovaných. Každé z těchto území má do jisté míry svou autonomii a jest zcela neodvislé od území

¹⁾ Masaryk: Cesta demokracie, str. 395.

²⁾ H. G. Wells: Dějiny světa, autorisovaný překlad Zd. Franty (1926, Praha), str. 685. Mimo prameny uvedené již dříve pod čarou užil jsem následující: Masaryk: Jak pracovat? (1926, Praha). Doležal: 80 let T. G. Masaryka (1929, Praha).

druhých, vyjímaje Spojené království Velké Britanie a Severního Irsku. Podle stupně vnitřní autonomie a vnější nezávislosti lze tyto územní části Britské říše rozdělit na tři skupiny.¹⁾

V *prvé* skupině jsou území, mající sice svou vlastní administrativu, jež však podléhá vrchnímu dozoru vlády britské, kontrolující také jejich zákonodárství. Jsou to všechny korunní kolonie a protektoráty, počtem více než 50. Jejich vztahy k Velké Británii²⁾ nejsou stejné, řídí se dle stupně jejich autonomie. *Buchet*³⁾ dělí tuto skupinu ještě dále na kolonie s vlastní administrativou (na př. ostrovy Barbadské) a na korunní kolonie («Crown Colonies») spravované přímo z Londýna (na př. Ceylon).

Druhou skupinu tvoří sedm autonomních území s vlastní odpovědnou vládou a vlastním neodvislým zákonodárstvím. Jsou to: 1. Spojené království Velké Britanie a Severního Irsku. (The United Kingdom of the Great Britain and Northern Ireland.) 2. Kanada. (The Dominion of Canada.) 3. Austrálie. (The Commonwealth of Australia.) 4. Nový Zéland. (The Dominion of New Zealand.) 5. Jihoafrická Unie. (The Union of South Africa.) 6. Svobodný stát irský. (The Irish Free State. Saorstát Eireann.) 7. Nový Foundland. (New-Foundland.)

Třetí skupina jest přechodem mezi skupinou první a druhou. *Buchet* ji řadí ještě mezi kolonie s vlastní správou, bez odpovědné vlády. Jsou to území, které jsou na cestě státi se dominiemi⁴⁾: Malta, Jižní Rhodesie a Indie. — Zvláště Indie ná rozsáhlou autonomii. Britská politika týkající se Indie byla vyslovena v předmluvě ke »Government of India Act« z r. 1919. Podle ní chce britská vláda zříditi v Indii postupně plnou autonomii v rámci Britské říše.⁵⁾ Doposud však taková autonomie zřízena nebyla a jednání mezi vůdci Indů, zejména Gandhim, a britskou vládou nevedla k cíli.⁶⁾ Postavení Indie v mezinárodním právu jest anomálií.⁷⁾ Indie jest zakládajícím členem Společnosti národů, není však členem mezinárodního společenství vůbec a nevyhovuje podmínkám čl. 1., odst. 1. Paktu o S. n. Říšská konference z r. 1926, již se i Indie účastnila (ovšem delegátem jmenovaným britskou vládou), vyloučila Indii z uzavírání mezinárodních smluv.⁸⁾

1) *Baker*, The present juridical status of the British Dominions in International Law, 1929, p. 9 seqq.

2) Nazývám tak pro stručnost Spojené království Velké Britanie a Severního Irsku..

3) *Edmond-Edouard Buchet*, Le »status« des Dominions Britanniques en droit constitutionnel et en droit international, 1928, p. 2 seqq.

4) *Baker*, op. cit., p. 11.

5) Srv. *Baker*, p. 12.

6) Srv. *Gemma*: Il Impero britannico, 1932, pp. 289, 294 seqq.

7) Srv. *Zimmermann*, Společnost národů, 1931, str. 106.

8) Usnesení této konference o vnitřních vztazích říšských, t. zv. *Balfourova zpráva* (Report of the Inter-Imperial Relations Committee of the Imperial Conference of 1926), otištěno je v cit. knize *Bakerově*, pp. 385 až 408 a v *American Journal of International Law*, 1927, Suppl. — Srv. § 3. (Special position of India.)

Nás zajímá nejvíce skupina druhá, pro niž se od jmenované konference oficiálně ujal název »*The British Commonwealth of Nations*«. Velká Británie zaujímá ovšem postavení zvláštní. Jest to odedávna plně suverenní stát, uznávaný člen mezinárodního společenství. Poslední člen této skupiny, New-Foundland, má jakési inferiorní postavení, nejsa členem Společnosti národů a teprve od r. 1932 členem říšské konference.⁹⁾ Zbývá pět jednotek: Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Jihoafrická unie a Svobodný stát irský. Kromě posledního jsou po více, než půl století nazývány *britskými dominiemi zámořskými* (*The British Dominions beyond the Sea*).¹⁰⁾ Svobodný stát irský se právně od ostatních »dominií« nijak neliší; budu jej tedy v dalším také zahrnovati pod tento termín. Společným znakem dominií jest jejich příslušnost ke koruně; od ostatních částí Britské říše liší se každé dominion svou »národností« (*nationhood*). Dominia jsou tedy »národy« (*nations*). České slovo »národ« nevystihuje ovšem zdaleka anglický a francouzský termín politický a právní — »*nation*«. Nutno zdůraznit, že nejde tu o »národ« ve smyslu etnickém, nýbrž ve smyslu státoprávním: *nation jest souhrn lidí, obývajících určité území a poutaných vespolek svazky kulturními i právními*. Právní svazky nemusí býti ovšem toho rázu, aby tvořily nejvyšší organizaci, podrobenou jen mezinárodnímu právu — pak by šlo o stát. »*Nation*« jest subjektem veřejného práva vnitrostátního i mezinárodního¹¹⁾ — pokud mezinárodní subjektivita mu byla přiznána mezinárodním aktem.¹²⁾

2. Historický vývoj dominií.

Britská koloniální politika prošla od r. 1776 třemi různými obdobími.¹³⁾ Rok 1776, rok deklarace nezávislosti Spojených států severoamerických, je mezníkem¹⁴⁾: odtržení třinácti osad severoamerických způsobilo změnu britské politiky vůči koloniím. Do r. 1870 převládá ještě nezáměr a pesimismus, do

⁹⁾ Kromě New-Foundlandu byla na říšské konferenci v Ottawě roku 1932 zastoupena po prvé Jižní Rhodesie. Znamená to snad změnu jejich postavení v Říši? — Srv. *American Journal of International Law*, 1932, p. 811.

¹⁰⁾ *Gemma* (op. cit., p. 62 seqq.) počítá mezi ně též New-Foundland (Terranuova).

¹¹⁾ Otázka tato patří k nejspornějším v mezinárodním právu. Subjektivitu národů zdůrazňuje zejména italská teorie národnosti. Srv. *Knubben*, *Die Subjekte des Völkerrechts* (Stier-Somlo, *Handbuch des Völkerrechts*, 2. Band, 1. Abteilung, Stuttgart 1928), § 12; *Hobza*, *Úvod do mezinárodního práva mírového*, 1933, I., str. 160 a násl.

¹²⁾ S tohoto hlediska lze posuzovati i popíranou instituci uznání za národ. Srv. *Fauchille*, *Traité de droit international public*, I., 311—316, *Kunz*, *Die Anerkennung von Staaten und Regierungen im Völkerrecht* (cit. *Handbuch*, 2. Band, 3. Abteilung), S. 104.

¹³⁾ Srv. *Chevalier*, *Evolution de l'Empire Britannique*.

¹⁴⁾ *Gemma* (op. cit., p. 19) klade zaň uznání anglických kolonií za státy v míru versailleském, 3. září 1783.

r. 1900 jest koloniální politika britská ve znamení idey federalistické, jež chce přeměnití Britskou říši na nějaké »Spojené státy britské«. Tato snaha však naráží na odpor kolonií, které chtějí úplnou nezávislost, a vskutku jí ve třetím období, zejména po světové válce, postupně dosahují. V čele vývoje dominií stojí Kanada.¹⁵⁾ Už r. 1839 žádali kanadští radikálové kromě vnitřní autonomie také částečnou kontrolu zahraniční politiky. Cíle toho však dosáhli až daleko později. Jednotlivé provincie kanadské dostávají v polovině XVIII. stol. odpovědnou vládu a r. 1867 říšským zákonem »*The British North-America Act*« dostává celá Kanada jméno a postavení dominia:¹⁶⁾ vlastní moc výkonnou a zákonodárnou, v čele s generálním guvernérem, jmenovaným králem. Zahraniční politika zůstala vyhrazena britské vládě a tak tomu v podstatě zůstalo až do světové války. Roku 1900 byl vydán zákon o Commonwealthu australském, r. 1909 o Jihoafrické Unii. V Novém Zélandě zavedena omezená autonomie už r. 1855, plné postavení a titul dominia získány v r. 1907.¹⁷⁾ Před světovou válkou nebylo pochybností o tom, že dominia »nemají žádného mezinárodního postavení«. ¹⁸⁾ Proti vypovězení války dominia u Velké Británie formálně protestovala;¹⁹⁾ byla však automaticky považována za válečné strany. Dlouhé trvání války donutilo Velkou Británii k povolnosti vůči dominiím, která na válce neměla velkého zájmu a přece stála Velké Británii věrně po boku. R. 1917 byla svolána říšská konference, jež vyslovila povšechnou zásadu, že dominia mají míti »an adequat voice in foreign policy and in foreign relations«. ²⁰⁾ Na mírové konferenci v Paříži měla míti každá z čelných mocností spojených a sdružených (Francie, Velká Británie, USA., Itálie a Japonsko) pětičlennou delegaci. Britská vláda chtěla jedno z těchto pěti míst rezervovati zástupci dominií a Indie, podle předmětu jednání. Avšak to narazilo na odpor dominií, jež také zvítězil. Kromě tohoto jednoho zástupce ve jmenované delegaci britské zasedající v »Radě dvacetipěti« dostala dominia své zvláštní delegace jakožto »small Nations« nebo »puissances à intérêt limité«, podobné delegaci československé nebo jihoslovenské.²¹⁾ Také v komisi pro redakci Úmluvy o Společnosti národů byl zástupce dominií, generál Smuts, vedle britského delegáta, lorda Cecila.²²⁾ Z účasti dominií na mírové konferenci pařížské vplynuly pak nezbytně další důsledky, z nichž nejzávažnější jest přijetí dominií za zakládající členy Společnosti národů. K dosavadním čtyřem do-

¹⁵⁾ *Gemma*, op. cit., p. 64.

¹⁶⁾ *Buchet*, op. cit., p. 8.

¹⁷⁾ *Baker*, op. cit., p. 35 seqq., *Gemma*, pp. 63—97, *Buchet*, p. 64 seqq.

¹⁸⁾ *Oppenheim*, *International Law*, § 65 (1st, 2nd ed.).

¹⁹⁾ *Baker*, op. cit., p. 52.

²⁰⁾ eodem, p. 53.

²¹⁾ *Buchet*, op. cit., p. 45.

²²⁾ Srv. *Hobza*, *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva* (Praha 1931), str. 42—43.

miniím přibývá r. 1922 páté, Svobodný stát irský, přijatý roku 1923 za člena Společnosti národů. Nový mezník znamená říšská konference r. 1926, která prohlásila zásadní rovnost dominií s Velkou Británií a upravila řadu otázek týkajících se mezinárodního postavení dominií. Jejím pokračováním je konference z r. 1930.²³⁾ Výsledky obou těchto konferencí byly kodifikovány v t. zv. »*Statute of Westminster*« z 11. prosince 1931.²⁴⁾ Konference r. 1932 byla věnována převážně otázkám hospodářským.²⁵⁾

3. Postavení dominií v právu mezinárodním.

Postavením britských dominií v mezinárodním právu rozumím práva a závazky, jež mezinárodní právo dominiím dává. *Rolin*²⁶⁾ definuje mezinárodní postavení jakožto »l'état et la capacité«, pojmy běžné soukromému právu vnitrostátnímu, aplikované na právo mezinárodní.

Základní otázkou při zkoumání mezinárodního postavení dominií jest, zdali dominia jsou *subjekty mezinárodního práva*. Tato otázka není totožnou s otázkou, zda dominia jsou státy; neboť nejen státy, nýbrž i jiné svazy, ba i jednotlivci, jsou subjekty mezinárodního práva.²⁷⁾ Myšlenka výlučné mezinárodní subjektivity států jest dnes většinou opuštěna.²⁸⁾ Mezi právem mezinárodním a vnitrostátním nelze stavěti čínskou zeď a zejména v tomto případě musí býti vnitrostátní právo, tedy právo ústavní, východiskem pro posouzení situace britských dominií. Není tím vyloučena možnost rozporu mezi tímto obojím právem, jako není vyloučena ani u jiných, t. zv. suverenních států. —

Ústavní právo britské má zvláštní ráz. Jest především právem obyčejovým.²⁹⁾ To má svou nevýhodu v tom, že nelze snadno zjistiti, co (z práva zákonného) platí a co bylo zrušeno. Zde však zasahuje Equity. Tak je možno, aby formálně platily v Anglii prastaré zákony, z nichž nejvíce hluku působí v cizině ony »nedělní« předpisy, které dosud nebyly a snad ani nebudou zrušeny.³⁰⁾ A přece to nevadí žádnému Angličanu. Obyčejové

²³⁾ Srv. *Gemma*, op. cit., p. 115.

²⁴⁾ eod., p. 129 seqq.

²⁵⁾ Viz na př. *J. Coatman*, Die britische Reichswirtschaftskonferenz von Ottawa (Weltwirtschaftliches Archiv, Zeitschrift des Instituts für Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Universität Kiel, 37. Band, Heft 1., S. 42).

²⁶⁾ Le statut des Dominions. (Revue de droit international et de législation comparée, 1932, p. 195.)

²⁷⁾ Dosud ovšem v případech řídkých.

²⁸⁾ Viz na př. čl. 409. mírové smlouvy versailleské (část XIII.). K otázce této srv. zejména *Knubben*, op. cit. S. 425, *Heilborn*, Grundbegriffe des Völkerrechts (cit. Handbuch, 1. Band, 1. Abteilung), S. 11, *Hobza*, Úvod do mezinárodního práva mírového, I., str. 160 sl.

²⁹⁾ Srv. *Buchet*, op. cit., p. 4.

³⁰⁾ To vyjadřuje paremie »nolumus leges Angliae mutari«.

právo, *Common Law*, a jistý právní cit, vrozený každému člověku, *Equity*, působí tu v rovnováze.

I v ústavním právu britském existují dosud nezrušené prastaré zákonné právní normy. To jest *legal law* — termín nepřeložitelný do cizích řečí, jak už *Buchet* s lítostí konstatuje.³¹⁾ Toto *legal law* jest stále měněno obyčejovými předpisy, které se neopírají o žádnou zákonem danou moc, tak zvanými *constitutional conventions*, jichž souhrn tvoří *constitutional law*. *Legal law* jest to, co platí *de iure* (in law), kdežto *constitutional law* platí *de facto* (in fact).³²⁾ Rozlišování mezi *de iure* a *de facto* jest v právu mezinárodním dávno známo, nutno si jenom uvědomiti, že i to, co platí *de facto*, jest právem — obyčejovým.

Jaký jest poměr těchto dvou práv? *Buchet*³¹⁾ soudí, že za všech okolností má přednost *legal law*, ač — jak přiznává — ve skutečnosti se vše řídí podle *constitutional law*. Tento názor odpovídá sice přísnému formálnímu pojetí práva, avšak není správným. V britském právním vývoji obyčejové právo se tvořilo i proti zákonu a bylo vždy uznáváno za platné a působící. Proto také *constitutional conventions* mají derogující moc vůči *legal law*.

Příklady osvětlí poměr těchto dvou složek ústavního práva britského.³³⁾ Britský král má *legally* právo *desavouovat* generálního guvernéra, který podepsal *dominiální* zákon, nemilý britské vládě; *constitutionally* jest však toto jeho právo dávno zrušeno, »*caduc*«, jak praví *Buchet*. Právě tak královo právo veta, vykonávané v *dominiích* generálním guvernérem, zaniklo.

Lze tedy o britském ústavním právu říci, že »*ex facto oritur ius*«.

(Pokračování.)

K ústavnímu vývoji republiky polské.

Dr. Bořivoj V. Černý (Piešťany).

Úvod. Nová ústava v sousedním Polsku nepřišla neočekávána. Již po několik let jednalo se o změnu dosavadní ústavy a odhlasování návrhu v posledních dnech lednových bylo jen zakončením dlouhého boje o kodifikaci změněných politických poměrů. Nová úprava je již třetí řádnou ústavou od zřízení svobodného Polska. Trojí měnění základního zákona státního během 15 let dokazuje nejen, že ústavní život polský je mnohem bohatší než náš, ale také, že politické proudění zasahuje mnohem hlouběji do života státu, když umí dosáhnouti *revise* zákona, jenž je základem celé organizace státu. Chci v následujícím pojednání podati proto alespoň stručný nástin ústav-

³¹⁾ p. 4.

³²⁾ *Salmond*, *Jurisprudence*, p. 109.

³³⁾ Čerpány z knihy *Buchetovy a Salmondovy*.